

på den uforberedte læsers standpunkt. Det er i sig selv en fortjeneste. Men de tillempninger, forfatteren må bringe i anvendelse, efterlader en anelse uro hos anmelderen, nemlig når de ligefrem synes at befordre en uhistorisk indstilling. Er det naturligt at anbringe norsk heraldik som et appendix til svensk? De s. 69 anførte bogtitler tyder ikke på det. Det er næsten ikke til at bære tanken om, at Birgitte Gøye svævede i »uvidenhed«, når hun tegnede sin egen slægts våbenskjold (s. 58), og det er lige på kanten at sammenligne Herluf Trolles heraldiske »forfængelighed« med flipproletarens, der »pynter« sig med, hvad der ikke tilkommer ham (s. 59). Hvis den anførte historie med Bonde-våbnet overhovedet holder, så smager eksemplet mere af Kingo: Hvad er vel de kroner og krans vi bær – forfængelighed. Axel Gøye var faktisk noget for sig. Det kan måske allsammen være smagssager. Det er en god og nyttig bog, som vil få folk til at beskæftige sig med heraldik. Af mange grunde, også fordi heraldikken kan få betydning »i kroner og ører« (s. 9). Man skutter sig dog, når man hører det argument. Er det overfølsomhed?

Povl Eller

Mønthistorisk standardværk

GEORG GALSTER: UNIONSTIDENS UDMØNTNINGER. *Danmark og Norge 1397–1540. Sverige 1363–1521, 119 sider. English Summary. (Dansk Numismatisk Forening og Danske Boghandleres Kommissionsanstalt, København 1972, 119 s. Ill., indb. 138 kr.)*

Den periode, Georg Galster behandler i dette værk, er af stor betydning for dansk mønthistorie, idet den betegner et brud med det middelalderlige system, hvor penningen var enerådende i udmøntningerne. Den enorme forringelse, den oprindelige sølvpenning havde været udsat for ved iblanding af stedse stigende mængder af kobber, havde til sidst gjort den helt uacceptabel i handel og vandel. Dronning Margrethe besluttede sig derfor i 1396 til at tage sig af den almindelige »vanskæ om myntt« og fik opkrævet en landsomfattende skat, der skulle indbringe 20.000 mark sølv og danne grundlaget for de kongelige udmøntningers genoptagelse. De første mønter, hun lod slå, kom i Erik af Pommerns navn omkring 1400. – En del af perioden har været behandlet før af P. Hauberg: *Danmarks Myntvæsen 1377–1481*, Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie (Kbh. 1886), af Fritze Lindahl: *Danmarks Mønter 1377–1448* (Nordisk Numismatisk Årsskrift 1955) og i forskellige ældre værker. En samlet moderne oversigt op til markmøntordningen 1541 foreligger imidlertid ikke – når bortses fra en liste for samlere. Ingen har da heller haft bedre forudsætninger end Georg Galster for at udrede de ofte indviklede problemer

omkring unionstidens møntpolitik. Lige siden sin indtræden i den numismatiske verden 1910 har Galster med mellemrum skrevet betydelige artikler om senmiddelalderlige emner, publiceret vigtige fund og især undersøgt diverse møntmestres historie og arbejdsvilkår: slægten Comhaer, Reynold Junge og Jørgen Kock. Hans dybtgående kendskab til det relevante kildemateriale danner grundlaget for de fortræffelige mønthistoriske afsnit, der indleder bogen. Her er førstehåndsviden at hente både for den professionelle historiker, den historisk interesserede og møntsamlere. Det ofte vanskeligt tilgængelige stof er givet i en letforståelig og instruktiv form. Her behandles vigtige emner som det danske møntsystems afhængighed af det tyske, stridighederne med Hansestæderne på grund af danske møntforringelser, guldmøntens indførelse, og de indviklede forhold under Christian II, Frederik I og Christian III, hvor krigsmønt af forskellig art prægedes. Foruden Danmark får hertugdømmerne, Gulland (som Galster foretrækker efter gammel skik at kalde Gotland), Norge og Sverige hver sit kapitel, så hele unionens område er dækket ind. Idéen med at samle udmøntningerne fra alle unionslandene i eet bind er god, idet man derved kan danne sig et helhedsbillede af det skandinaviske møntvæsen. Det kan nok undre en og anden læser at konstatere, at trods den periodevis nøje samhørighed under fælles konge havde man et fra Danmark-Norge afvigende møntsystem i Sverige med Ørtuge til otte penninge som vigtigste mønt. Selve grundlaget for udmøntningerne, de forskellige møntordningers bestemmelser svarede imidlertid til hinanden.

Meget vigtige for den, der vil arbejde med tidens prishistoriske materiale, er de mange oplysninger om mønters vægt, lødighed og kurs og de bestemmelser, hvorefter ringholdig mønt nedsattes i værdi. Skal man foretage omregninger, er det jo f. eks. nødvendigt at vide, at Erik af Pommerns gros, der er skabt som en 9-penning, men bevidst ikke holdt den lødighed, den skulle, senere nedsattes til kun at gælde 2 penninge.

Efter mønthistorien følger katalogen. Bogens format og tospaltede opsætning med fotografier af alle hovedtyper er ganske som Holger Hedes møntværk for den følgende periode, idet det er udgiverens ønske at tilvejebringe en standardkatalog for henvisninger. For tiden indtil Kong Hans har man foruden fotografier af mønterne også gengivet Haubergs fortræffelige stregtegninger, hvor omskrifterne langt nemmere kan læses. For hver mønttype er der gjort rede for møntens art, datering, vægt, sjældenhed, og der er henvisninger til tidligere kataloger og til speciallitteratur; en litteratur- og forkortelsesliste bag i bogen gør det let at finde frem til de pågældende steder. Det har ikke kunnet undgås, at visse småfejl har indsneget sig hist og her i katalogen, men de er ubetydelige i forhold til bogens store nytte. En ting burde dog måske nævnes i denne forbindelse, nemlig at den sjældne Erik af Pommern hvid fra Næstved udover de fire Stege-stykker kendes i endnu et eksemplar fra et tysk fund, kontramarkeret med Münsters mærke, et Paulus-hoved. Møntomskrifter er kun undtagelsesvis gengivet, hvilket er beklageligt, men betinget af udgiverens øn-

ske. Bag i bogen findes i stedet en række eksempler med de originale bogstavformer. En nyttig oversigtstabel gør skematisk rede for møntherrer og møntsteder, og registre, der omfatter møntbetegnelser, personer og steder, gør bogen let at arbejde med.

Som eksempel på en møntordning er gengivet et brev om mønten mellem Dronning Philippa og stæderne, dels i facsimile, dels udskrevet på plattysk, dels oversat til dansk. I kommentaren til denne aftale i det historiske afsnit gengiver Galster Herman Korners beskrivelse af Philipppas møntpolitik, men afviser den med, at det er et fejlsyn fra Korners side at tro, at hun handlede på egen hånd. Man havde gerne set en nøjere begrundelse for, at den handlekraftige dronnings selvstændighed drages i tvivl, kong Erik havde dog ved tidligere lejligheder svaret Hansestæderne meget afvisende, da de ønskede at forhandle om bedre mønt.

En bebrejdelse for omstændelig gammelmandssnak, som Galster i indledningen retter mod en anden numismatisk forfatter: Wilcke, kan ikke vendes mod ham selv – tvært imod bliver man ofte så optaget af de perspektiver, der antydes, at man gerne havde hørt mere, for trods dette omhyggelige arbejde er ikke alle gåder af mønthistorisk art løst endnu.

Med »Unionstidens Udmøntninger« har dansk numismatiks nestor, der 17. maj 1974 fyldte 85 år, igen ydet en betydelig indsats i den historiske videnskab og givet os en meget nyttig opslagsbog i hænde.

Kirsten Bendixen

Bygningsbevaring

INGMAR HOLMSTRÖM OCH CHRISTINA SANDSTRÖM: UNDERHÅLL AV GAMLA HUS. *Udgivet af Statens institut för byggnadsforskning, Stockholm. Distribution: Svensk Byggtjänst, Box 1403 111 84 Stockholm. Ill. 11 sv. kr.*

Emnet vedligeholdelse og istandsættelse af historiske bygninger har givet stof til adskillige artikler og publikationer. I de fleste tilfælde drejer det sig om specielle problemer eller bestemte kategorier af bygninger, medens man har savnet en samlet fremstilling med et tilstrækkeligt bredt sigte, så den kan anvendes af såvel ejere og brugere af gamle huse, som af teknikere og museumsfolk. Med den her foreliggende publikation har det svenske »Statens institut för byggnadsforskning« taget første skridt til at indhente det forsømte.

Forfatterne går ud fra den forudsætning, at bygningsbevaring ikke alene er et spørgsmål om videnskabeligt gennemførte restaureringsopgaver. Små istandsættelsesarbejder og den daglige vedligeholdelse er lige så vigtig, og selv enkle indgreb med små ressourcer må være teknisk rigtige. Forfatterne har derfor lagt stor vægt på betydningen af at kende de gamle materialers opbygning og særlige egenskaber.